

Kaligrafi Eğitimi Ve Grafik Tasarıma Etkisi

Impact Of Calligraphy Education And Graphic Design

Serdar KİPDEMİR¹ İbrahim YILMAZ²¹ Dr Öğrt Üyesi İstanbul Avcansaray Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım Ve Mimarlık Fakültesi, İstanbul, Türkiye (Corresponding Author)² Dr Öğrt Üyesi Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi, Mimarlık Ve Tasarım Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü, Bandırma, Türkiye

ÖZET

Kaligrafi sanatı zihinde gelişen fikir ve duyguların yazı aracılığıyla estetik değerler yanında kendine özgü kural ve kaidelere bağlı kalınarak resmedilmesi sanatı şeklinde değerlendirilir. Kendine has birtakım usul ve öğrenme metotları aracılığıyla sabır, itina ve titizlik ile beraber çokça pratik yapma neticesinde gelişme gösteren, aynı zamanda uzun ve yorucu bir serüven gerektiren güzel sanat dallarından biridir. Ayrıca kaligrafi sanatı, işlenen temaya güzellik veya sanatsal değer katan el yazısına dayalı zanaat biçimlerinden biridir. Bununla birlikte özellikle harflere estetik birer biçim veren önemli ve değerli bir uğraşıdır. Geleneksel olarak kaligrafi ve grafik tasarım çeşitli görsel tasarımlarda iş birliği yaparlar. Grafik tasarımın önemli görsel unsurlarından biri olan yazı kaligrafi ile ortak alanlarda kullanıldığında farklı ve önemli sonuçlar oluşturacaktır. Her iki disiplinin de ortak uğraşı yazı ve metinler olduğu düşünüldüğünde, birbirine büyük oranda zenginlik kattıkları anlaşılmaktadır. Kaligrafi sanatı ve özgün bir sanat formuna sahip olan grafik tasarımın birlikte yaygın olarak uygulanmaları bir tür yenilik oluşturmaktadır. Bu makalede kaligrafinin günümüzdeki önemi ve grafik tasarımla birlikte içeriklerinin incelenmesi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kaligrafi, Grafik Tasarım, Tipografi, İletişim

ABSTRACT

The art of calligraphy is considered as the art of depicting the ideas and feelings that develop in the mind, by adhering to the unique rules and rules, as well as aesthetic values through writing. It is one of the branches of fine arts that develops as a result of patience, care and diligence, as well as a lot of practice through its unique methods and learning methods, and that also requires a long and tiring adventure. In addition, the art of calligraphy is one of the forms of handwriting that adds beauty or artistic value to the theme. However, it is an important and valuable occupation that gives an aesthetic form to letters. Traditionally, calligraphy and graphic design collaborate on a variety of visual designs. It will create different and important results when used in common areas with calligraphy, which is one of the important visual elements of graphic design. Considering that both disciplines deal with written texts, we see that they add richness to each other. The widespread application of calligraphy and graphic design, which has a unique art form, creates a kind of innovation. In this article, the importance of calligraphy today and its contents together with graphic design will be examined.

Keywords: Calligraphy, Graphic Design, Typography, Communication

1. GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Latin harflerini kullanmaya başladıktan sonra ülke genelinde Arap kaligrafisine olan yaklaşım sonucu kaligrafi sanatına olan ilgi etkisizleşmiştir. Bu açığı kapatabilmek amacıyla öncelikle el yazılarının eğitimi ile işe başlanmıştır. Okullarda italik olarak sağa meyilli yazı teşvik edilmiştir. Müteakip yıllarda insanımızın el yazısı bugünlere kıyasla daha işlek ve estetik bir hal almıştır. Ancak yıllar içerisinde bu eğitim hem azalmış hem de yöntem değişikliğine gidilerek sağa meyilli yazı yerine dik el yazıları tercih edilmeye başlanmıştır. Böylece Türk insanının el yazıları estetikten uzak bir görünüm almıştır. Dahası aynı kişinin bir metin içerisinde dik ve italik karışık yazdığı ve bazen de sola meyilli yazdığı dahi görülmüştür. Harf anatomi eğitiminden mahrum olarak yazılan bu el yazıları, yazan kişinin dahi sonradan okuyamayacağı bir şekle girmiştir. El yazıları ile birlikte eğitimde güzel yazı dersleri yeterince uygulanamamış ve doğru bir biçimde yerini almamıştır. Güzel Sanatlar Fakülte ve Yüksek Okullarında ise yazı eğitimi basit müfredatlar ile geçirtilmiştir. Yazı, tipografi ve kaligrafi eğitimi verecek uzmanların olmayışı ve yetişmemesi bu durumu daha da içinden çıkılmaz bir hale sokmuştur. Birkaç sanatkarın yetişmesi ve Prof. Dr. Emin Barın gibi Avrupa'da yerinde eğitim almış sanatçıları bir kenara bırakırsak, yazı sanatları konusunda yetişen pek kimse olmamıştır. Kendi gayreti ve hobisi aracılığıyla yetişenlerin sayısı da oldukça azalmıştır.

Hat sanatını günümüze baz alıp isimlendirdiğimizde kaligrafi ve grafik tasarımda tipografiye karşılık geldiği bilinmektedir. Latin alfabesi ve kaligrafisinin sadece doksan iki yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Geçmişte hat sanatı kullanılarak yapılan ulusal ve evrensel karakterler, maalesef Latin alfabesi nedeniyle halen yapılamamıştır. Bu geçen süre ve zaman harf olarak tasarım stilimizi geliştirebilmemiz için yeterli olmamıştır. Nitekim Türkler IX. yüzyıl sonlarında Arap harflerini kullanmaya başlamalarına rağmen stil ve tarz oluşturmaları birkaç yüzyılı almıştır.

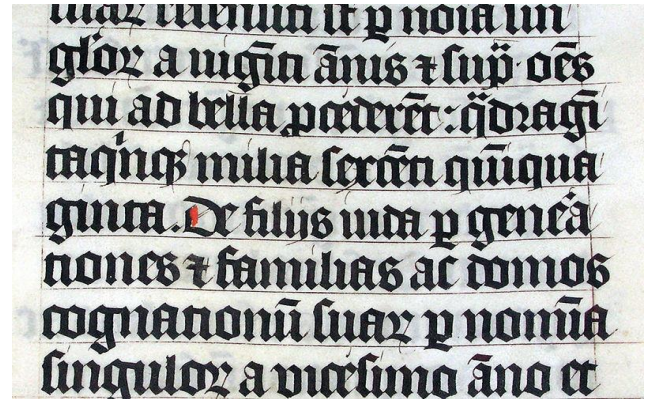
Türkiye'de "Hat Sanatı"nın kendine özgü tarzı, üslubu, ahengi ve geçmişe dayalı tarihsel gelişimi ile Arap harfleri kullanılarak elle yapılan yazı tasarımları akla gelmektedir. Dünyada genelinde bulunan tüm yazılarda olduğu gibi Arap kaligrafi sanatının da birçok estetik ve işlevsel yönleri bulunmaktadır. Bazı hat yazılarının kompozisyonu soyut bir resim gibi görünürken, bazı harflerin de estetik güzelliği eserin iletişim özelliklerinin arka planında saklı kalabilmektedir.

Grafik tasarım, birçok alanı geniş alanı kapsayan bir görsel sanatlar disiplini. Ajans yönetimi, tipografi, sayfa tasarımı, bilgi teknolojisi ve diğer yaratıcı teknikleri içerebilir. Grafik tasarım fikirleri, kavramları, metinleri ve görüntüleri alır ve bunları görsel olarak ilgi çekici bir biçimde basılı, elektronik veya diğer ortamlar aracılığıyla dikkatlere sunar. Aynı zamanda iletişim sürecini kolaylaştırmak için içeriğe bir düzen ve yapı uygularken, mesajın hedef kitle tarafından alınma ve anlaşılma olasılığını optimize eder (Ambrose & Harris, 2009). Grafik tasarım, görüntülerin, tipografinin, metinlerin, şekillerin ve diğer görsel öğelerin oluşturulduğu, seçildiği, geliştirildiği ve amaçlanan bir mesajla kullanıcılara ileten özel bir yaratıcı uygulama biçimidir (Rooij, Dekker, Slegers, & Mose Biskjaer, 2021). Ve tüm tasarımlarda olduğu gibi amaç görsel yargı, kullanıcılarla etkileşim ve problem çözme disiplini. Esasen, grafik sanatı illüstrasyonlar veya fotoğrafçılık gibi görsel içerikleri alır ve bir mesaj iletmek için bunları tipografi ile birleştirir.

1920'lerin baskı endüstrisinde ortaya çıkan bir terimdir. Tipografi oluşturma da dâhil olmak üzere bir dizi etkinliği kapsamaya devam etmektedir. Grafik tasarım, başta görsel sanatlar, iletişim ve psikoloji olmak üzere çeşitli yönlerin kavşağında yer alan insan faaliyetlerinin alanı olarak tanımlanabilir. Grafik tasarımcılar temel olarak farklı stiller ve yazı tipleri gibi grafik (görsel) öğeler aracılığıyla görsel iletişim sağlarlar. Grafik tasarım yalnızca fiziksel veya dijital nesneyi güzelleştirmekle kalmaz, aynı zamanda kullanıcılarına farklı alanlarda da yardımcı olur, onları yönlendirir ve hem estetik hem de problem çözme avantajları elde edebilecekleri yolları bulmalarına rehberlik etmektedir. Grafik tasarım, estetik ve çekicilik gibi özelliklerle diğer sanat dalları ile birlikte kullanıldığında farklı etkiler ortaya çıkarmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda kaligrafi sanatı ile grafik tasarımı daha iyi entegre etmek, grafik tasarımda uygulamak ve böylece diğer görsel çalışmalarla ortak etkileşim sağlamak hem geleneksel hem de modern tasarımın birleşimini ve görsel zenginlik kazanımını sağlayabilir.

Resim 1: John Gutenberg 1455 yılı 42 satırlık Texture karakteri el yazması İncil

Resim 2: Yazılmış bir İncil'den ayrıntı

2. TÜRKİYE'DE KALİGRAFİ EĞİTİMİ

Türkiye'de harf inkılabından sonra özellikle son dönem itibarıyla kaligrafi sanatına ilgi duyan gönüllülere bu alandaki usta öğreticiler tarafından Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne bağlı eğitim kurumlarında, kurumlarca uygun görülen eğitim-öğretime elverişli diğer ortamlarda veya bire bir yöntemlerle eğitimler verilir. Kaligrafi eğitiminden elde edilen kazanımlar yanında sabır, doğruluk, dürüstlük, ahlâk, adalet, vatanseverlik ve Türkçe dilbilgisi gibi derslerle adayların aynı zamanda bireysel gelişimlerine de katkı sağlanır. Bu eğitimlerin belirli bir metodoloji içerisinde verilmesi sağlanmaktadır. Usta öğretici tarafından önceden belirlenen yazı stili ile ilgili olarak gerekli ders araç ve gereçler tanıtılarak konuya ilişkin yöntem ve teknikler interaktif olarak uygulanır. Konu ile ilgili teknik ayrıntılar gösterilerek, örneğin; anlatım, soru-cevap, tartışma, araştırma, okumalar ve işlenen konulara dair arşiv ve dosya oluşturma, bireysel veya grup çalışmaları, akabinde uygulama yaptırma gibi yöntemler uygulanır. Usta öğretici kaligrafik yazı örnekleri hazırlayıp öğrencilere vererek belli bir disiplin içerisinde programını uygular. Yazının öğrenilmesi aşamasında usta öğretici tarafından öğrencilerin yazabilecekleri yanlış yazıların önlenmesi hayli önemlidir. Usta öğretici tarafından konular işlenirken gerektiğinde alanında uzman kişiler atölyelerinde ziyaret edilerek çalışmalarının görülmesi sağlanır veya onlar davet edilerek bilgi alınır. Bu minvalde eğitim süresince adaylara program içeriğinin öğretilmesi amacıyla ihtiyaç duyulan araç-gereç ve malzemeler temin edilmeli, gerekli donanımlar sağlanmalı ve gerektiğinde bilgisayar destekli öğretim faaliyetlerinden (örnek yazılar, slaytlar, akıllı tahtalar) faydalanmaları sağlanmalı. Ayrıca program dışında bireylerin elde ettikleri kazanımları pekiştirmek adına kendi kendine öğrenme faaliyetleri yapmaları teşvik edilmelidir.

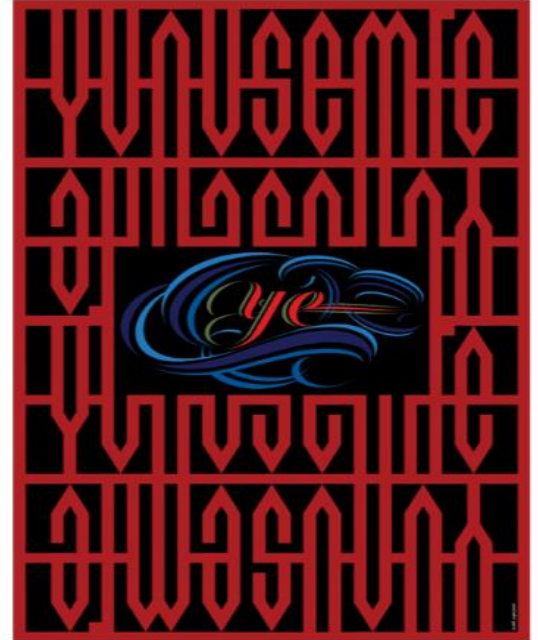
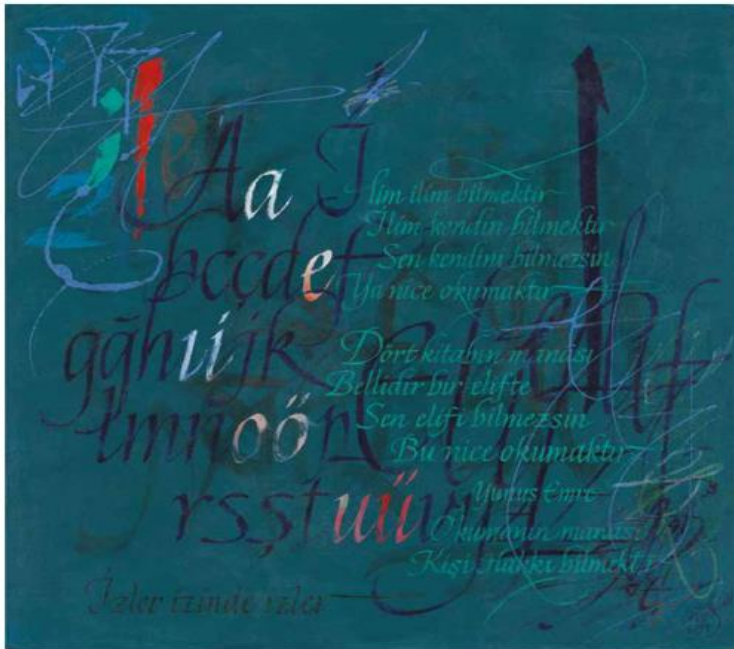

Resim 3: Serdar Kipdemir ile kaligrafi eğitimi

3. YAZI-KALİGRAFI-TİPOGRAFI

Yazı, bir düşüncenin yazılı ve görsel biçim verilmiş halidir. Günümüzde kullanılan pek çok yazı tip ve karakteri, kendinden önceki geçmiş dönem ve zamanlarda el çizimleri ile oluşturulan tasarımlara dayanmaktadır (Ambrose & Harris, 2009). Harfler ilk bulunuşundan bugüne dek estetik bir soyutlamanın sonucu olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Modern çağın getirmiş olduğu tüm yenilikler her geçen gün yaşantımıza genel itibariyle olumlu, yeni ve değişik katkılar sağlamaktadır. Grafik tasarım ve yazı eğitimi de hayatımıza giren bu yenilikleri tasarım yüzeyinde görsel olarak en etkin biçimde öğretmeyi amaçlamaktadır. Tipografi ve kaligrafi tasarımlarının en belirgin temel esasını yazı oluşturmaktadır. Dünyanın geçirmiş olduğu kültürel, tarihsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak günümüzde tipografi ve kaligrafi uygulamaları büyük değişim göstermektedir. Günümüzde yazı ile her an görsel etkileşim halindeyiz. Okuduğumuz kitaplar, gördüğümüz tabelalar, dijital sistemlerden takip ettiğimiz web sayfaları gibi tüm bu yazılar iyi veya kötü tasarlanmış olup bize hitap etmektedir.

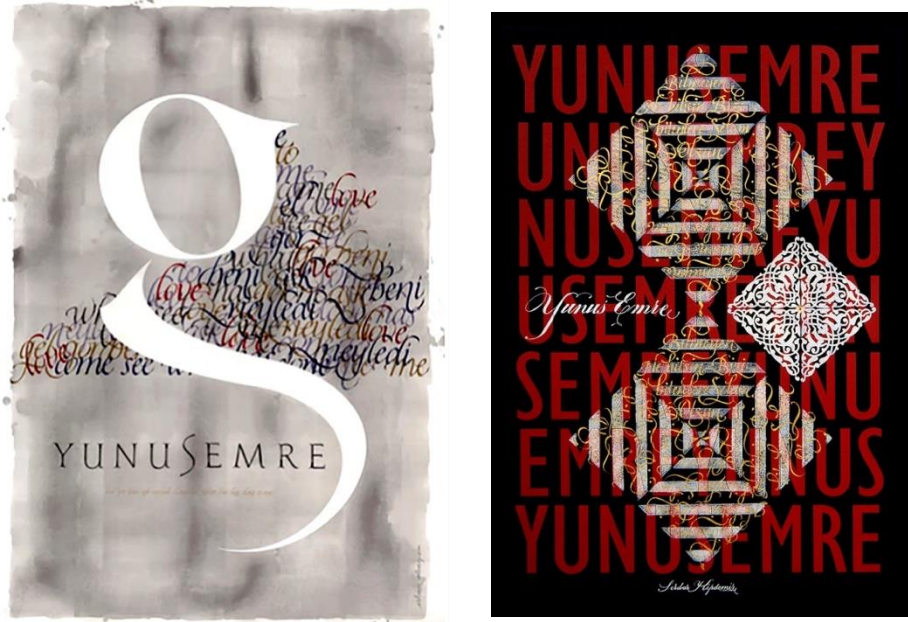
Kaligrafi, yazılı sözün ilk biçimlerinden biri olarak zengin bir tarihe sahiptir. Yüzyıllar boyunca mektuplarda, belgelerde, kitaplarda ve matbaanın ortaya çıkmasından önce diğer alanlarda yer alan bilgilerin aktarılmasında güvenli ve etkili bir yöntem olduğu için önemi kültürler arasına uzanır. Teknik bir zanaat dalı olarak görülse de, yazı sistemiyle ilgili yeterliliği göstermek için gereken beceriler ona sanatsal bir gelişmişlik havası verir. Esasında Çinliler kaligrafiyi en yüksek sanat formu olarak kabul ettiler ve kişisel ifadenin en önemli aracı olan resmi bile geride bıraktılar (URL 1).

Resim 4: Kaligrafi ve tipografi örnekleri (Ethem Çalışkan, Selahattin Ganiz)

Kaligrafi kelimesi güzel el yazısı anlamına gelmekle beraber içerik ve sanatsal bir etki açısından güzel yazmaktan daha fazla anlam ve mana içerdiği kabul edilmelidir. Kaligrafi bir kelimeyi, bir cümleyi veya bir metin parçasını güzel bir şekilde ifade etmenin bir yöntemini temsil eder ve tipografiden farklı olarak tamamen manuel olarak yapılmaktadır. Tüm bu uygulamalar el yazısı konusunda ustalaşmış ehil sanatçılar tarafından icra edilmektedir. Kaligrafi sanatında kullanılan dekoratif yazı tipleri dijital ortama aktarılıp kullanılsa bile oluşturulan yazı tipi, yazı tip düzenleyicisi tarafından elde edilen neticeye göre olumlu olmayacaktır. Bu nedenle bu aktarım işleminin tipografi uygulamaları ile ilişkisinin olmadığını belirtmek gerekir. Yazı karakter ve tiplerinin oluşturulma aşamasında

tipografi ve kaligrafi uygulamalarının en belirgin ortak özelliği mükemmel bir şekilde tasarlanmış, planlanmış harf ve harf öbeklerinden meydana gelmiş olmasıdır.

Resim 5: Kaligrafi ve tipografi örnekleri (Erhan Olcay, Serdar Kipdemir)

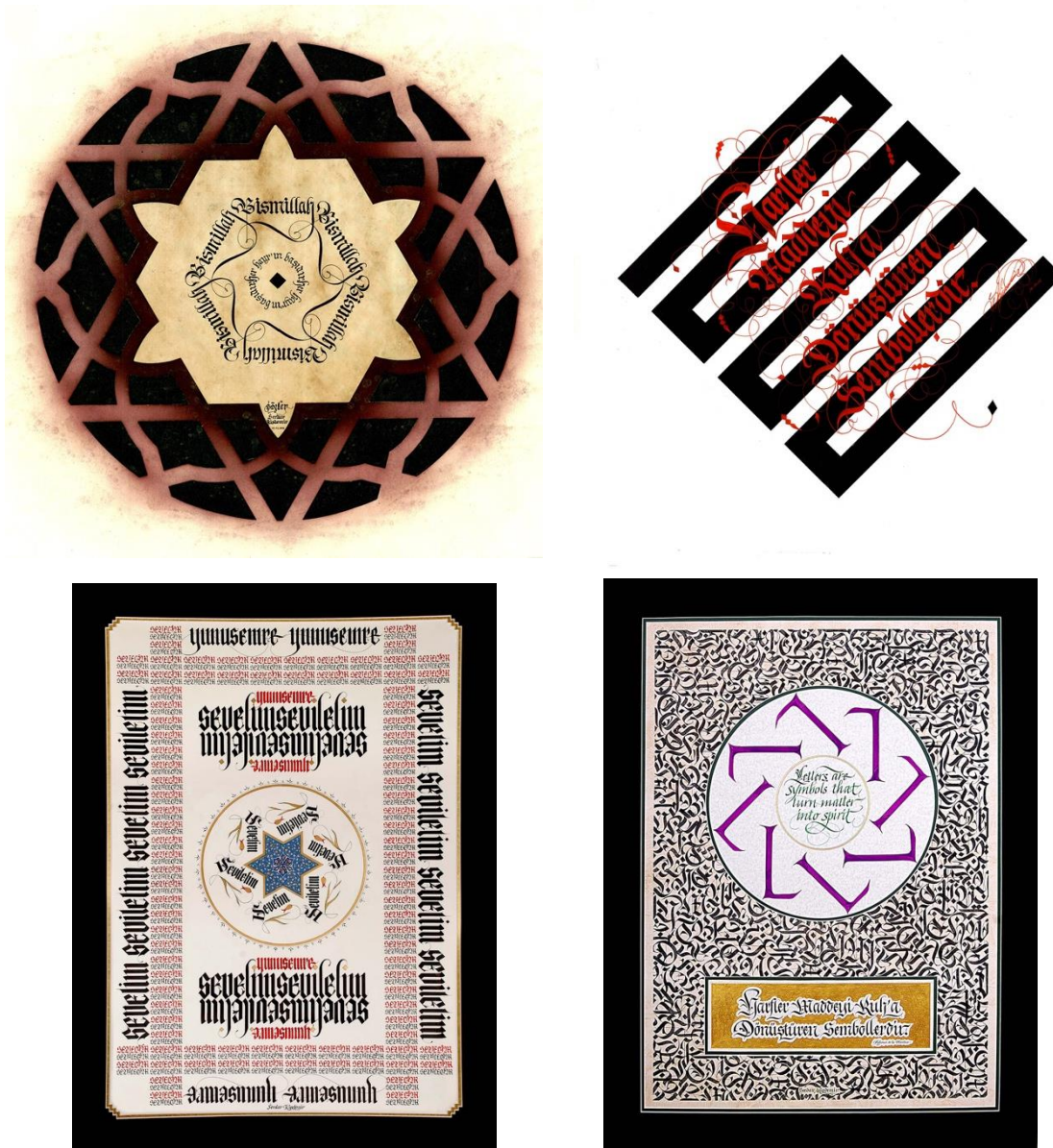
Tipografi, tasarımın sadece bir ögesidir ve görseller, diyagramlar, fotoğraflar ve diğer grafik öğelerle birlikte kullanılmaktadır. Yazı, daha büyük bir görsel tasarımı parçasını oluşturmaktadır. “Grafik tasarımda aynı özel tasarıma sahip karakterler, harfler, rakamlar, semboller ve noktalama işaretlerinin derlenmesine “yazı karakteri”; daktilo, şablon, tipo baskı blokları veya PostScript koduyla yazı karakterinin üretilmesi için kullanılan fiziksel araçlara da “font” denilmektedir (Uçar, 2019).”

Resim 6: Kaligrafi çalışmalarından örnekler (Luca Barcellona, Martina Flor)

Yazı yazmak tasarımcıların işlerini kolaylaştırmasının yanısıra bilgilerin ulaştırılmasında yardımcı olan önemli bir araçtır (Twemlow, 2008). Önceki yüzyıllarda mesleki bir sanat olarak bilinen tipografi, 20. yüzyıl itibarıyla görsel nitelikli işlevsel özelliğinin önüne geçerek grafik tasarımda etkili bir unsur haline gelmiştir (Sarıkavak, 2019). Tipografi, harfleri ve mesajları anlaşılabilir bir biçimde olmasını sağlamasının yanında belirli duyguları ortaya çıkarmayı amaçlayan farklı bir öğe olarak ortaya koyan tasarım elemanıdır. Karmaşık mesajları diğer insanlara iletmenize izin verse de hedef kitlenin içeriğini fark edeceğini, okuyacağını veya yanıt vereceğini garanti etmez. Bu göz önünde bulundurulduğunda günlük olarak az sayıda basılı mesaj hedefine ulaşır ve akılda kalıcı bir izlenim bırakır. Yazıyı etkili bir şekilde kullanmayı bilen tasarımcılar hedeflenen mesajı açık ve ikna edici bir şekilde iletirken, bir izleyicinin ilgisini çekmek ve görsel çekicilik yaratmak amacıyla yazılı metinde yer alan mesajı geliştirmek üzere bu yazıyı yine etkili bir şekilde kullanır. Yazıyı etkili bir şekilde kullanmak onun iletişim ve görsel olanaklarını anlamayı gerektirir (Evans & Thomas, 2013). Bir tasarım kompozisyonunda tıpkı şekil, çizgi, renk ve

doku tasarım öğelerinin işlev görmesi gibi, yazı da bir tasarım ögesi olarak çalışır. Dolayısıyla bir tasarım kompozisyonunda karar vermeye rehberlik eden tüm ilkeler tipografi için de geçerlidir. Yazı stiline nasıl oluşturulacağı, hangi yazı tipinin kullanılacağı ve yazı tipinin boyutu ve renginin tümü, hiyerarşi, bütünlük, çeşitlilik, denge ve orantı gibi temel ilkeler tarafından belirlenir (Evans & Thomas, 2013).

Resim 7: Serdar Kipdemir'in kaligrafi çalışmalarından örnekler

4. KALİGRAFİ VE GRAFİK TASARIM

Kaligrafiyi grafik tasarımla harmanlamak yeni bir tasarım yaratmanın bir yolu ve aracıdır. Kaligrafik eserler, işlevsel ve el yazıtlarından, sanatsal tezahürü olan harflerin okunabilirliğine ve nihayet öncelikli olarak güzel sanat eserlerine kadar uzanır. İyi hazırlanmış kaligrafi, tipografiden ve klasik olmayan el yazılarından farklıdır, çünkü karakterler disiplinlidir (UR 2). Yirminci yüzyıl kaligrafi ustası Edward Johnston, kaligrafi yazma sürecini “bütün kurallar yerini hakikat ve özgürlüğe bırakmalıdır” şeklinde tanımlamıştır (Johnston, 1995). Kaligrafi, bir kelimeyi, bir cümleyi veya bir metin parçasını güzel bir şekilde ifade etmenin bir yöntemini temsil eder. Daktiloların ve bilgisayarların ortaya çıkmasından önce insanlar el yazısına azami derecede bağımlıydı. Notlar ve basit bir defter tutmak için herhangi bir eski el yazısı yeterli olmasının yanında tapu, sözleşme, kitap ve şiir gibi anlamlı metinler için insanlar büyük ölçüde bir hattatın sanatsal becerisine güvenecekti (URL 3). Tipografiden farklı olarak kaligrafi tamamen manuel yapılır ve daha sonra dijitalleştirilebilir. Kaligrafi sanatı duvar, tuval ve kâğıt gibi zengin yüzeylerde görsel iletişim biçimi olarak kullanılır. Ayrıca sayfa düzenlerinde başlıklar, grafik tasarımcıların en etkili alanlarda estetik açıdan katkıda bulunmalarına olanak tanır. Kaligrafi bir yazı dili sanatıdır, bu nedenle grafik tasarımın yanı sıra genel olarak süslü yazı, sayfa tasarımı, illüstrasyon ve yazı stillerinde uygulanmıştır. Bu aynı zamanda harf biçimlerinden türetilen veya bunlara benzeyen ve genellikle bitişik eğik yazı ile ilişkilendirilen niteliklerle karakterize edilen, bilhassa bir fırça veya kalemle üretilen satır veya satır grubudur (URL 4). Kaligrafi kısaca, kökeni çok eskilere dayanan, dünyanın çeşitli kültürlerinde bulunan “süslü dekoratif el yazısı biçimi” olarak tanınan görsel bir sanat

türüdür (Mediavilla, 1996). Uzun bir evrim sonucunda oluşan günümüz tipografik karakterleri el yazısı ile başlamıştır. Daha sonra antik Yunan ve Romalıların günümüz yazı tiplerinin temelini başlatan harflerinin zamanla anatomik olarak gelişmesinin ardından kaligrafi, alfabelerin oluşumunda ve çağdaş tipografide bir kaynak rolü oynamıştır. Günümüzde kaligrafi, işlevsel yazıtlar ve el yazılarından oluşan harflerin okunaklılığından önce geldiği için güzel sanat eserlerine kadar uzanmaktadır (Turgut, 2013).

Harf biçimlerinin yeni kullanımı hayatın diğer yönlerine de dokundu. Özellikle grafik sanatçıları, ressamalar ve diğer gruplar arasında kaligrafi kendine yer bulmaya başladı. Kaligrafi sanatının sanatsal unsurları, grafik tasarımın çeşitli alanlarında vazgeçilmez işlevlerini sergilemektedir. Esas olarak fırça, yapı ve kurallar gibi unsurlarla kendini gösterir. Yazı fırçasıyla yazılan karakterler, sayısız değişikliklerle zengin çizgilerden oluşan bir darbeye sahip olup estetik ve sanatsal bir duyguya sahiptir (Zhang, 2016).

Resim 8: Kaligrafi esintili Bejın 2022 kış olimpiyat logosu

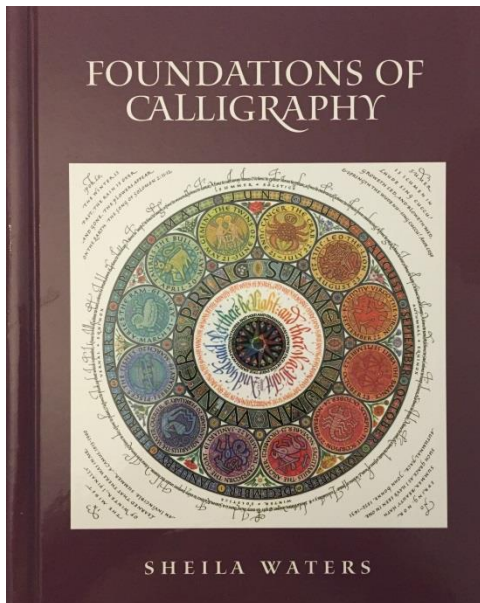
Resim 9: Kaligrafi esintili Bejın 2008 olimpiyat logosu

Grafik tasarım, fikir, düşünce ve görsel iletişim taşıyan, sözlü veya sözsüz görüntülerin sanatsal kompozisyonlarını kullanarak görsel ifadeler oluşturma veya fikirleri görselleştirme sanatı olarak tanımlanabilir (Meggs & W. Purvis , 2012). Grafik tasarım, insanların bilgiyi ifade etmek ve iletmek amacıyla yazılı kelimeyi kullanmaya başladıklarında geliştirdikleri bir tasarım etkinliğidir. Ayrıca, grafik tasarım materyalinin önemli bir unsurudur. Yazma, bireylerin konuşma dışında duygu, düşünce ve isteklerini açıklamak için başvurdukları anlamlı işaret ve işaret sistemlerinden oluşan bir anlatım biçimidir. Yazma, tüm kitle iletişim araçları için temel bir unsurdur. Yazının icadı, yaratıcı zihinlere sahip kültürleri, ülkeleri ve çağları birbirine bağlayan önemli bir olaydır (Turgut, 2014). Grafik tasarım bilgideki yeniliği iletmek için metin (harfler) ve formları kullanır. Kelimeler ve görüntülerle birleşerek iletişimin özünü güçlü ve etkili bir biçimde aktarır. Grafik tasarım görsel iletişim sürecini, fikir ve deneyimleri görsel ya da metinsel içerikle tasarlayarak uygulama sanatıdır (Meggs & W. Purvis , 2012).

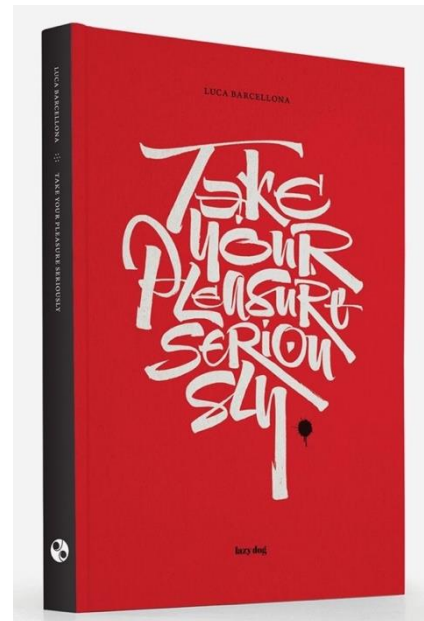

Resim 10: Grafik tasarım için oluşturulmuş kaligrafik örnekler

Grafik tasarım, tipografi ve kaligrafi uygulamalarının etkin bir biçimde kullanılmasını sağlayan en önemli unsurlar olan harf ve yazı tasarımlarıdır. Tipografi ve kaligrafi uygulamaları arasında çok küçük nüans farklılıkları olmasına rağmen birbirleri arasında içerik bakımından ilişkili bir çok ortak özellikler barındırmaktadırlar. Tipografi uygulama alanlarında kullanılan geleneksel yazı tipleri, yazı tasarımcıları tarafından oluşturulur. Tipografi, insanların sanat eserlerini ve görselleri algılama biçiminde gerçekten bir fark yaratabilecek bir unsur olmasına rağmen, yazı tipi oluşturmak zaman isteyen karmaşık bir işlemdir. Tasarımcı görsel olarak oluşturmuş olduğu mesajı hedef kitlesine modern, yenilikçi ve estetik gibi tüm etkili yöntemleri kullanmak zorundadır. Aynı zamanda grafik tasarımcılar uygulama yapacakları tüm projelerde var olan tasarlanmış yazı tip ve stillerini kullanmak durumunda kalırlar, çünkü bir mesajı iletmek için tasarımlarına yazı tiplerini dâhil etmek zorundadırlar. Örneğin, birbirini tamamlayan farklı tür yazı tiplerini barındıran bir başlık, yeterince etkili olmayan bir yazı tipine kıyasla mesajı daha güçlü bir şekilde iletme özelliğine sahip olabilecektir.

Resim 11: Sheila Water tarafından tasarlanmış kaligrafik bir kitap kapağı

Resim 12: Kaligrafi ile yazılmış bir kitap kapağı

İletişim biçimlerinden olan reklamlar, dergiler veya kitaplarda, izleyicide belirli bir etki yaratmak amacıyla resimler, kelimeler veya grafik tasarımlardan yararlanılır. Bu iletişim süreci tipografi yolunu kullanırsa ister elle ister

bilgisayarla oluşturulmuş metinler olsun, okuyucusuna mesajları taşıyan asıl öge yazınsal ifadelerdir. Bu nedenle, metinlerin tipografi yoluyla tasarımları yapılırken kaligrafiden de yararlanırız. Yazı karakterlerini tasarlama süreci, okunabilir bir metin üretmek için veya bir görsel unsur olarak kullanılabileceği için tasarımın önemli bir parçasını oluşturur. Tasarım sürecinin en zor kısmı yazı tipini bulmak olduğu için kaligrafinin her stili tasarımcılara yaratıcı tasarımlar üretme konusunda da ilham verebilir. Sözcükler ve görüntüler, her biri okuyucu/izleyici tarafından yorumlanabilen kendi diline sahip içerik ve mesaja bağlı olarak iletişimde diğerinden daha etkili olan farklı görsel iletişim tarzları oluşturur (Lester, 2006). Bu nedenle görselleri grafik tasarım veya kaligrafi yoluyla analiz etmenin uygun bir yolu birbirleriyle ilişki kuran işaretler ve yazı topluluğu olduğunu vurgulamaktır.

Kaligrafi, çizgiler ve grafik formlar haline gelen uzamsal unsurlar tarafından şekillendirilir. Vuruşlar, harflerin biçimleri ve satırlar arası boşluklar, yazının genel görünümüne katkıda bulunan temel bileşenler olarak kabul edilir. Bu açıdan bakıldığında Latin kaligrafisi, grafik formlar aracılığıyla anlam ve duyguları da aktarabilmektedir. Dolayısıyla kelimelere daha az önem verir, ancak çizgilerin ve grafik formların ifade nitelikleri tasarıma daha fazla etki katacaktır (Ling, 2020).

Kaligrafi ve grafik tasarım, metnin okunaklılığı ile tipografinin güzelliğini birleştiren ve izleyicilerine görsel bir mesaj taşıyan sanatlardır. Okuma ve anlama, herhangi bir kaligrafi ve grafik tasarımın iki farklı yönünü oluşturur. Tasarımı kültürel kimliği yansıtır, bu nedenle kaligrafi ve tasarımcılar belirli kültürel ortamlara hitap eden işler yaratmaya çalışırlar. Kaligrafik veya grafik ürünlerde yer alan görüntüleri kelimelerle birleştirmek, hedef kitlenin felsefi, kültürel, politik ve sosyal önemini yansıtabilir. Kaligrafi yazı tasarımı sadece orijinal güzelliğini ve kalitesini yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda modern grafik tasarıma önemli bir gönderme yapar. Özellikle ambalaj tasarımını ideal bir yaklaşım haline getiren özgün ve farklı stillerin tasarımlarının yapılmasına olanak sağlamıştır. Grafik tasarımı gerektiren ürünlerde yer alan kaligrafik tasarımlarda görsel anlamda yeniden bir canlılık katacaktır.

Resim 13: Kaligrafi yazısı kullanarak oluşturulan şişe tasarımları

Resim 14: Kaligrafi ile oluşturulan ambalaj etiketleri

Günümüz medya mecraları kaligrafiyi artık neredeyse her yerde var olan görsel ürünlerin üzerinde yansıtmaktadır. Bunu örneğin tabelalar, kurumsal logolar, ambalajlar, sergiler, moda tasarımı, sokak sanatı, dergiler, kitap kapakları, reklamlar, web siteleri vb. alanlarda görebiliriz. Kaligrafi ve grafik tasarım arasındaki ilişkinin derinliğini ve gücünü oluşturmak için tasarımcı tarafından birçok temel ve ilkenin anlaşılması gerekir. Amaç, sanatsal eserlerdeki estetik değerlerin tümünün veya bir kısmının işlevsel yönüne değer katmaktır. Ayrıca sanatsal tasarım öğelerini kullanarak resim, çizim veya diğer herhangi bir görsel parçanın içeriğinde yer almasına olanak sağlar. Kaligrafiyle oluşturulan grafik ürünlerin çeşitli temel ve ortak yönlerin (*denge, oran, orantı, zıtlık, ritim, vurgu, bütünlük*) iyi bilinmesi gerekir çünkü amaç, sanatsal eserlerdeki estetik değerlerin tümüne veya bir kısmına ve aynı zamanda işlevsel yönüne uygulamaktır. Sanatçılar, ayrıca tasarım öğelerini veya kelime dağarcığını düzenleyerek ve ardından bitişik öğeler arasında ilişkiler kurarak tasarımın kompozisyonunda kendilerini tarzlarıyla göstermeye çalışırlar. Kaligrafik tasarımlar tamamen süreç ve iletişim ile ilgilidir. Mesajlar, renkler ve formlar arasında bir denge vardır, çünkü el yazısı, güçlü bir şekilde duygular uyandırabilen ve kelimelere güçlü anlamlar getirebilen bir sanattır. Bir harfteki veya harfler arasındaki oranların geometrik uyumunun kaligrafi sanatında önemli bir rol oynadığını, aynı zamanda metnin okunaklılığının ve çizgilerinin güzelliğinin orantı kurallarının iyi bilinmesi gerektiğini vurgular.

5. KALİGRAFİ YAZIMININ OLUŞUMUNU SAĞLAYAN ARAÇ VE GEREÇLER

Kalemler: Bir yazının oluşumu, onu yaratan uygarlıklar kadar çizilmesini sağlayan araç gereçler ve onlara dayanak oluşturan maddelere bağlıdır (Resim 15).

Divit Uçlar: Divit diye tabir edilen uçlar genel itibarıyla profesyonel kimselerin kullandığı bir kalem ucudur. Divit uçlu kalemlerin mürekkep yerleri yani hazneleri küçük olduğundan mürekkep kullanımı oldukça tecrübeye bağlıdır. Divit uçlarının kullanımı gerçek manada öğrenildiğinde yazı esnasında oluşan ince ve kalın çizgilerin birbirinden sanatsal biçimde farklılık göstermeleri, bu ucu kullanmanın beğenilen yönlerinden biridir. (Resim 16-18).

Kuş Tüyü: Kuş tüyü kalemler doğanın bize sunduğu basit kalem yapısına sahiptirler. Genellikle büyük kuşların tüylerinden istifade edilmektedir. Bu minvalde tüylerin uç kısımlarının açılması ve yazı yazabilecek şekilde kalem olarak hazırlanması gerekir. Kullanım kolaylığının sağlanması adına yazmak için sağ el kullanan kişilerin kuşun sol kanatlarından elde edilen kalemi tercih etmeleri gerekmektedir.

Graphos Seti Kalemler: Graphos kaligrafi takımı yazım ve çizimde kullanılan en elverişli ve çok yönlü bir araçtır. Değişen uçları sayesinde diğer kalemlere nazaran kullanılması daha cazip kabul edilir. Graphos yazı ve çizim setlerinin fonksiyonel ve değişik özelliklere sahip muhtelif ölçüde uçları bulunmaktadır. Bu uçlar sayesinde farklı karakterlerde yazı çeşitleri, çeşitli kalınlıklarda mimari çizimler ile kesik uçlu kaligrafik yazılar yazılabilir. Graphos kalemin gövdesindeki mürekkep haznesi sayesinde yazım ve çizimde süreklilik sağlar. (Resim 20).

Çelik Kesik Uç Kalemler: Kaligrafik çizgi kaligrafinin temel elamanı olup, anlatım gücü bakımından yazının en temel öğelerinden biridir. Çelik uç kalemler teknolojik imkânlar neticesinde modern olarak üretilmiş çok kullanışlı kaligrafi takımlarıdır. (Resim 19).

Kaligrafî Yazı Fırçaları: Fırça, kaleme nazaran daha zahmetsizce ince çizgilerin, kişiselleştirilmiş geniş flourishlerin (güzelleştirmek) ve kalın çizgilerin rahatlıkla yapılmasına imkân veren bir yazı aracıdır. İyi bir fırça ile yumuşak bir yazı yazma imkânı bulunabilir ancak bu becerinin oluşup gelişmesi için bir hayli pratik yapmak gereklidir. Bir fırça ve iyi bir mürekkep eşliğinde doğru genişleme, basınç ve ince hassas geçişlerin ritmini yakalayıp bunu yazma esnasında aktarmak uzun gayretler sonucu oluşacaktır. (Resim 21-22).

Kurşun Kalemler: Kurşun kalemler kâğıt üzerinde yazı veya çizim için kullanılan, yazıcı kısmı çoğunlukla kil ve grafitten üretilen kalemlerdir. Tipik bir kurşun kalemde grafitin etrafı ahşap kaplıdır. Kaligrafi sanatının her aşamasının en başında gelen, esas ve yardımcı malzemeler arasında en önemli yeri olan yazma aracıdır.

Kamış Kalem, Kesik uç Yazıları: Normal şartlarda yazı yazmak belli duygu, düşünce ve amaçları kâğıt üzerine dökmek için kullanılan bir eylemdir. Ancak yazının sadece bu amaçlar doğrultusunda değil, fakat aynı zamanda bir sanata dönüştürülme serüveni vardır ki, hattatların kullandığı sazdan yapma kamış kalemler bunun en önemli aracıdır. (Resim 17).

El Yapımı Dekoratif Amaçlı Kaligrafî Ekipmanları: Kaligrafî sanatını çizginin yolculuğu şeklinde ele alırsak, çizgi çekmede kullanılan efektleri hayalimizin alabildiği kadar çeşitlendirebiliriz, bu da çok daha yaratıcı düşünceler içeren güzel eserlerin ortaya çıkmasına vesile olacaktır. Ahşap, metal ve benzeri malzemeleri örnekte görüleceği üzere kaligrafî ekipmanları haline getirebiliriz.

Mürekkep ve Boyalar: Mürekkep kullanımı kaligrafî sanatının en önemli unsurudur. Yoğunluğu az transparan mürekkepler daha ziyade dolma kalemlerde şeffaf tasarım yapıldığında tercih edilirler. Yoğun olan mürekkeplere örnek olarak Çini ve Hint mürekkeplerini gösterebiliriz. (Resim 23).

Resim 15: Kaligrafî Sanatında Kullanılan Kalemler

Resim 16: Script Metal Yazı Uçları

Resim 17: Ahşap Bambu Kalemler

Resim 18: Speedball Calligraphy Nib

Resim 19: Automatic Calligraphy Pen

Resim 20: Graphos Kaligrafi Yazı Setti

Resim 21: Latin Kaligrafi Fırçaları

Resim 22: Uzak Doğu Kaligrafi Fırçaları

Resim 23: Kaligrafi Sanatında Kullanılan Mürekkep ve Boyalar

6. SONUÇ

Kaligrafi sanatını bir uzman ya da öğretmen gözetiminde öğrenmek gereklidir. Usta öğretici gözetiminde olmayan güzel bir yazıya sanatsal bir bakış açısı kazandırılmaz. Aday işin ehli ile birebir eğitimler yaparsa daha hızlı yol kat edebilir. Kendi başına öğrenmek isteyen veya sanatında ehil olmayan birinden ders alan kişilerin ortaya koyduğu harflerde başta tipografik olmak üzere birçok hatalar olur. Bu açıdan yazıyı ehlinden öğrenmek, hem mevcut yeteneklerin kısa sürede ortaya çıkması hem de kısa yoldan inkişaf etmesi açısından önemlidir. Kaligrafi öğretmenin yazdığı yazının usulüne uygun takibi ve daha güzelini elde etmeye yönelik yapılan tekrarlarla istenilen başarı elde edilebilir. Öğrenci yazıya karşı ne kadar çok istekli, ilgili olursa başarı ve öğrenme derecesi o oranda yüksek olur. Her öğrenci kendi içinde bir dünyayı ifade ettiği için her bir öğrencinin kavrayış ve ilerleyişine göre bir yol takip edilmelidir. Ülkemizde son on ila on beş yıl öncesine kadar yazı ve kaligrafi konusunda ilgi yok denecek kadar azdı. Son yıllarda gerek dünyada gerekse ülkemizde bu ilgi artan bir ivme ile devam etmektedir. Dijital ortamın katı ve tatsız yapısından bir kaçış mıdır bilinmez fakat çeşitli ülkelerde gerçek malzeme ile çalışan yazı ve kaligrafi sanatçıların hızla artması ve önemli eserler vermesi sevindirici bir husustur. Ülkemizde de bu hususta artan bir ilgiye şahit olmaktayız. Eğitim kurslarının artması ve insanların hobi mesabesinde de olsa bu sanata ilgi duymaları sevindiricidir. Ancak, gerçek anlamda yeterli sayıda ve kalitede sanatçı henüz yetişmemiştir. Kursu gidenler ve bu konuyla yakından ilgilenenler oldukça primitif bir aşamada bulunmaktadırlar. Çok çalışmaya ve

yeteneğe dayanan bu sanatlarda ilerleyenler ise, kendi çabaları ve dünya iletişim sistemindeki gelişmeler sonucu diğer ülke sanatçılarını inceleyip takip etmeleri sonucu belli bir yere gelmektedirler. Ülkemiz eğitim aşamalarında bulunan gençlerimizin çağdaş modelleri takip ve analiz ederek tipografi ve kaligrafi uygulamalarının deneyimselliğe açık ve yaratıcı tasarımlarını sorgulayarak yakından takip etmeleri, aynı zamanda eleştirel bir bakış açısına sahip, deneyen, oynayan, yaparak ve yaşayarak öğrenen, eleştiren ve sorgulayan bir tasarımcı olarak kendilerini geliştirmeleri ülkemizin gelecek tasarımcı neslinin oluşturulmasında mihenk taşı olacaktır. Grafik tasarımın kaligrafisi (geleneksel ve modern teknikleri birleştiren bir araç olarak) ile birlikte içerdiği mesaj ne olursa olsun bir etkisi olacağı anlamına gelir. Grafik tasarım ve kaligrafi tasarımlarının birleşiminden ortaya çıkan görseller ve metinlerin içerdiği mesajlar estetik ve görsel öneme sahip olacaktır. Özetlemek gerekirse, hem grafik tasarımın hem de kaligrafinin biçimlendirici, işlevsel, estetik, dilsel ve teknolojik yönleri ile ilgili bir ilerleme yörüngesi olması kaçınılmazdır.

KAYNAKÇA

- Ambrose, G., & Harris, P. (2009). *The Fundamentals of Graphic Design*. United Kingdom: AVA Publishing.
- Evans, P., & Thomas, M. (2013). *Exploring the Elements of Design*. USA: Delmar, Cengage Learning.
- Johnston, E. (1995). *Writing & illuminating & lettering*. London: Pitman.
- Lester, P. M. (2006). Urban Screens: the beginning of a universal visual culture. *First Monday*, 4.
- Ling, M. (2020). The Influence of Historical Scripts on Contemporary Calligraphy and Type Design. *Open Information Science*, 5(1).
- Mediavilla, C. (1996). *Calligraphy*. Scirpus Publications.
- Meggs, P. B., & W. Purvis, A. (2012). *Meggs' History of Graphic Design*. John Wiley & Sons, Inc.
- Pettersson, R. (2021). *Graphic Design*. Institute for Infology.
- Rooij, A. d., Dekker, E., Slegers, K., & Mose Biskjaer, M. (2021). How graphic designers rely on intuition as an ephemeral facility to support their creative design process. *International Journal of Design Creativity and Innovation*
- Sarıkavak, N. (2019). Tipografi Etki ve Font Tasarımına Yansımaları. Z. Sayın içinde, *Grafik Tasarımda Etki* (s. 69). Ankara: Pegem Akademi.
- Turgut, Ö. P. (2014). Calligraphic Forms in Contemporary Typographic Design. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 122, 40-45.
- Twemlow, A. (2008). *Grafik Tasarım Ne İçindir*. İstanbul: Yem Yayınları.
- Uçar, T. F. (2019). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Zhang, P. (2016). Application of Traditional Calligraphy in Modern Graphic Design. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 764.

URL1: <https://www.avasflowers.net/calligraphy-the-art-of-writing>

URL2: https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Calligraphy#cite_note-1

URL3: <https://www.forcmagazine.com/the-art-of-calligraphy/>

URL4: <https://www.dictionary.com/browse/calligraphy>

görsel kaynaklar

- Resim 1: <https://www.loc.gov/resource/rbgut.vol1/?sp=4&r=-0.382,-0.003,1.566,0.712,0> [15.12.2021]
- Resim 2: <https://en.wikipedia.org/wiki/File:Calligraphy.malmesbury.bible.arp.jpg> [15.12.2021]
- Resim 3: https://www.serdarkipdemir.com/resim_galerisi/379/kaligrafi-kursu [15.12.2021]
- Resim 4: <https://docplayer.biz.tr/10863605-Kaligrafi-ve-tipografi-etkinligi.html> [15.12.2021]
- Resim 4: <https://kaligrafitipografi.anadolu.edu.tr/?portfolio=selahattin-ganiz&lang=en> [07.11.2021]
- Resim 5: <https://kaligrafitipografi.anadolu.edu.tr/?portfolio=serdar-kipdemir> [15.12.2021]
- Resim 5: https://istanbultasarimmerkezi.org/erhan-olcay-ile-kaligrafi-atolyesi_L268.html [15.12.2021]
- Resim 6: <https://kaligrafitipografi.anadolu.edu.tr/wp-content/uploads/YEKatalog2013.pdf> [18.12.2021]
- Resim 6: <https://www.facebook.com/luca.barcellona.3/photos/sun-tsu-quote-brush-on-3x3-mt-wall/832376413579503/> [15.12.2021]
- Resim 7: www.serdarkipdemir.com [15.12.2021]
- Resim 8: <https://bigumigu.com/haber/kaligrafi-esintili-beijing-2022-kis-olimpiyatlari-logosu/> [07.12.2021]
- Resim 9: https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Pekin_2008_logosu.svg [12.12.2021]
- Resim 10: <https://www.johnstevensdesign.com/handlettering/> [14.12.2021]
- Resim 11: <https://studiomew.com/wp-content/uploads/2015/06/FullSizeRender.jpg> [11.12.2021]

- Resim 12: <https://i.pinimg.com/originals/de/18/59/de1859743153397f3e601ffc51d716d3.jpg> [15.12.2021]
- Resim 13: <https://www.drinkpreneur.com/beverage-howto/beverage-packaging-design-trends-in-2018/> [15.12.2021]
- Resim 14: <https://shopgalleree.com/calligraphy-inspired-tags-packaging> [02.12.2021]
- Resim 15: <https://tr.pinterest.com/serdarkipdemir/calligraphy-instruments/> [08.12.2021]
- Resim 16: <https://i.pinimg.com/originals/fc/54/6b/fc546b3b4cc5236d8492538bc28fc222.jpg> [02.12.2021]
- Resim 17: <https://www.karinsanat.com/karin-bambu-kalem-yesil-yb2-23715> [15.12.2021]
- Resim 18: <https://www.johnnealbooks.com/product/speedball-c-calligraphy-nibs/1029> [14.12.2021]
- Resim 19: <https://www.tempera.com/shop/contents/fi/p183.html> [10.12.2021]
- Resim 20: <https://tr.pinterest.com/pin/346706871311121267/> [02.12.2021]
- Resim 21: <https://tr.pinterest.com/pin/34670724897/> [01.12.2021]
- Resim 22: <https://i.pinimg.com/originals/6a/14/2e/6a142e63cd828a80b37c0cce9932a57d.jpg> [18.12.2021]
- Resim 23: <https://tr.pinterest.com/serdarkipdemir/calligraphy-instruments/> [11.12.2021]